
Pražská deklarace

Vycházejíce z inspirativního odkazu staroslavných středověkých univerzit, stejně jako z odkazu českého krále a římského císaře Karla IV., jenž dal souhlas k založení jedenácti z nich, a cítíce spoluodpovědnost za stav dnešního světa, vydáváme u příležitosti našeho setkání v Praze tuto deklaraci.

Univerzity byly od počátku své existence institucemi, jež hrály v evropských národních státech velmi důležitou roli. Vědecká, umělecká a vzdělávací činnost členů akademických obcí v Itálii, Anglii, ve Francii a ve Španělsku i ve střední Evropě byla nesmírně významná nejen pro pěstování vědy, umění a vzdělávání samotné, ale také proto, že univerzity úzce spolupracovaly s dalšími předními vzdělanci a s příslušníky politických elit, kteří je zakládali, jako byl například Karel IV., a kteří se k nim často obraceli o radu, konzultaci či o neméně potřebnou oponenturu ke svým názorům a plánům.

Univerzity si byly již tehdy vědomy unikátnosti svého postavení stejně jako toho, že znalosti a vzdělání jsou nezczitelné hodnoty nedozírného významu. Kromě toho byly vždy místem setkávání a svobodné diskuse, svobodné výměny názorů, což vedlo nejen k dalším vědeckým objevům, ale i k lepšímu pochopení „těch druhých“, a tedy k toleranci a ke kultivaci společnosti jako celku.

Univerzitní učitelé, připravující mladé lidi na jejich zapojení se do společnosti, která bezpochyby bude v řadě ohledů jiná, než jaká je dnes, přitom musí počítat s tím, že jejich žáci dosáhnou profesního vrcholu za dvacet, možná i více let po opuštění školy. I tehdy by ale měli být – právě z časů svého působení na univerzitě – schopni adaptovat se na měnící se společenské podmínky a přijímat ochotně a bez jakýchkoli předsudků nové a nové podněty. Nejen špičková věda a špičkový výzkum, posouvající poznání ke zdánlivým hranicím lidských možností, ale i analýza stavu dnešního světa a interpretace na první pohled nejednoznačných procesů a jevů proto patří k povinnostem moderních univerzit. Vzdělaný, v nejlepším slova smyslu po světě rozhlédnutý člověk je totiž mnohem méně náchylný k přijímání jednoduchých řešení. Právě o „výchovu“ takových lidí by se měly univerzity ze všech sil snažit.

V současném globalizovaném světě není role univerzit o nic méně důležitá než dříve. Náš svět se od dob Karla IV. dramaticky proměnil, ale kritická mysl svobodného člověka a svobodné střetávání idejí byly, jsou a zůstanou nejmocnějším nástrojem a nejcennější hodnotou naší civilizace. Bez vědy a vzdělání nelze vyřešit žádný globální problém současného světa. Význam základního i aplikovaného výzkumu a vzdělání je o to větší, že jsme doslova zahlceni informacemi všeho druhu. Vyznat se v záplavě těchto informací, porozumět dnešnímu světu, je čím dál složitější. Lidé stále častěji podléhají dojmu, že univerzální hodnoty, na nichž po staletí stála a pořád ještě stojí moderní lidská společnost, jako jsou humanismus, tolerance, otevřenost, jež jsou nedílnou součástí demokracie, už neexistují, že je možné vše, ale úplně vše relativizovat. Univerzity jsou tu též od toho, aby jim připomněly, že tomu tak není, že tyto hodnoty stále existují a že stojí za to o ně bojovat.

Praha, 13. května 2016

Prof. Dorothy Kelly
Předsedkyně výkonné rady Coimbra Group

Dr. Andrew Graham
Předseda vědecké rady Europaeum
Prof. Luciano Saso
Prezident UNICA

Prof. Tomáš Zima
Rektor Univerzity Karlovy
Kateřina Valachová
Ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, MŠMT ČR